

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Gödöllői Campus
Vadgazda mérnöki BSC Szak

A nők megítélése a vadászatban

Készítette: Várallyay Teodóra Fióna
HUMR8N
Levelező tagozat

Belső konzulens: Prof. Dr. Csányi Sándor
Tanszékvezető

Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet

Gödöllő
2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3
2. Szakirodalmi áttekintés	4
2.1 Külföldi kitekintés	4
2.2 Hazai adatok.....	6
2.3 Történelmi áttekintés	7
2.4 Híres női vadászok	10
3. Anyag és módszer	13
4. Eredmények és értékelés	14
5. Következtetések és javaslatok.....	37
6. Összegzés	39
Irodalomjegyzék	40
Ábrajegyzék	42

1. Bevezetés

A vadászat világszerte nagy népszerűségnek örvendő szabadidős tevékenység. Valaki szabadidős tevékenységként, valaki hivatásként, valaki pedig életfilozófiaként tekint rá. A vadászok száma az európai országok döntő részével ellentétben Magyarországon egyre növekszik, az is közre játszhat, hogy többen vannak azok, akik anyagilag megengedhetik maguknak azt, hogy ennek a szenvedélynek hódoljanak (vadasztanfolyam.hu, 2019).

A vadászok között mindig voltak nők is. Számuk főleg az elmúlt évtizedekben indult ugrásszerű növekedésnek (hirado.hu, 2015). A női vadászok jelenléte örömdetes tény, főleg, hogy ha azt is figyelembe vesszük, hogy az állatvédelem élharcosai is elsősorban a nők közül kerülnek ki, hiszen a két tevékenység kéz a kézben jár. Szerencsére egyre többen ismerik fel ezt a tényt.

A vadászat megosztja a társadalmat, hiszen többen vannak azok, akik sajnálják az állatokat, és ezért elítélik a vadászatot és a vadászokat is, akik „lelövik a szegény állatokat”. Sajnos ezeknek az embereknek nincs fogalmuk arról, hogy a vadászat egyúttal természetvédelmet és vadgazdálkodást is jelent, amely közvetlenül vagy közvetve, de a vadállatok védelmét és az élőhelyüknek a megóvását is jelenti (Macdonald és Service, 2007).

Dolgozatomban éppen ezért azt a témakört vizsgálom meg, hogy hazánkban milyen nagyságrendben vannak jelen a női vadászok, illetve milyen ezen hölgyek megítélése mind a társadalmon, mind pedig a vadász társadalmon belül.

Ennek érdekében egy kérdőíves felmérést végeztem a női vadászok megítéléséről, és a kapott eredményeket kielemezve szeretnék megfelelő következtetéseket levonni ebben a kérdéskörben. Mivel a vadászat nagyon megosztó tevékenység a társadalom megítélése alapján (Bird, Lee and Widmar, 2017) mint arra már korábban is utaltam, ezért arra voltam kíváncsi, hogy ennek a sportnak a hódolói közül a nők megítélése hogyan alakul a mindennapokban.

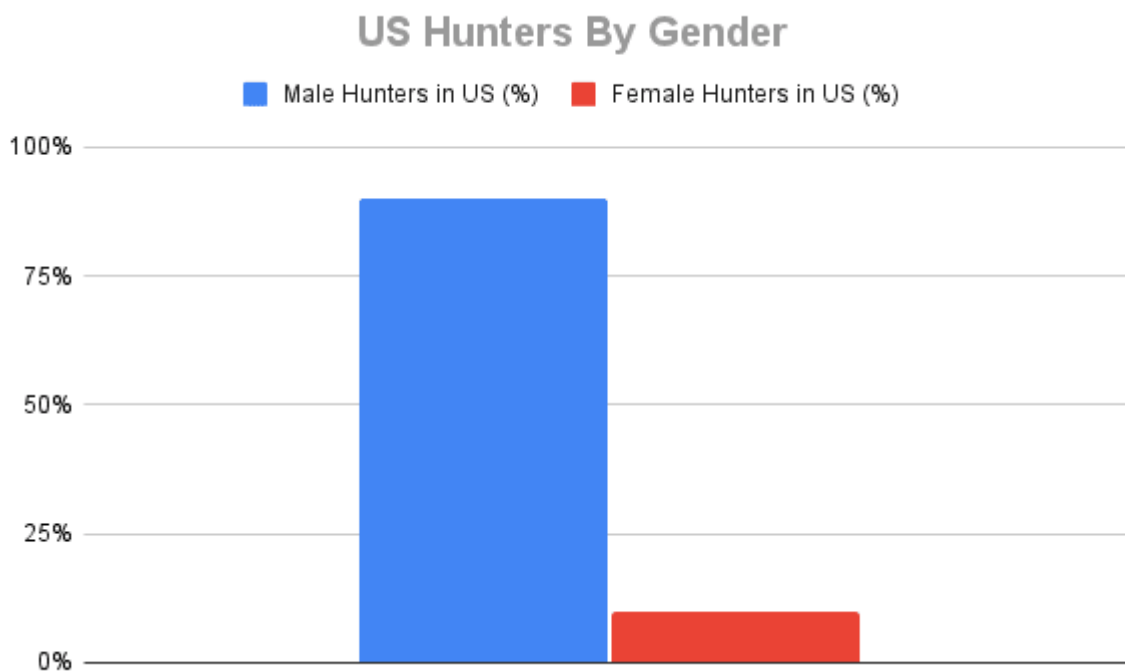
Nyilvánvalóan azon emberek körében, akik eleve elítélik a vadászatot, teljesen mindegy lesz az, hogy férfi vagy nő az érintett személy, a véleményük nemtől függetlenül negatív lesz. Ám a társadalom azon rétegeiben, ahol a vadászatot más módon ítélik meg, már sokkal érdekesebb és eltérő vélemények születnek.

Természetesen a nők megítélését sokféle szempont befolyásolja a vadászaton belül is, amely szempontok legtöbbjét a gondolkodásmód, személyiség, habitus, különböző normák, valamint a vadászati tevékenységgel kapcsolatban megszerzett tapasztalatok is befolyásolják. Azt gondolom, hogy nem szabad előítéleteket felállítani, hiszen nem olyan szabadidős tevékenységről beszélünk, amely a nemek közötti különbségek által befolyásolt eredményeket tár a világ elé, hanem olyan elfoglaltságról, amelyet megfelelő képzettség és engedélyek birtokában bárki végezhet szerte a világon.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 Külföldi kitekintés

A vadászok száma szerte a világon stagnál, de néhol fokozatosan nő, és van ahol a vadászó nők száma is. Mindenki más indíttatásból válik vadásszá. Van, aki táplálék szerzése céljából, valaki hivatásból, míg a legtöbben pedig hobbiból kezdenek el vadászni. Az egyik legnagyobb regisztrált vadász létszámmal rendelkező ország, az Amerikai Egyesült Államok adatai szerint az ottani vadászok mintegy 10%-át teszi ki a nők, ahogy az 1. ábra is mutatja, ami 1,1 millió embert jelent. Ez az USA teljes lakosságának az 1%-a. (**1.ábra**), (Andrew, 2022).

1. ábra: A női vadászok aránya az Amerikai Egyesült Államokban (forrás: [Andrew, 2022](#)).

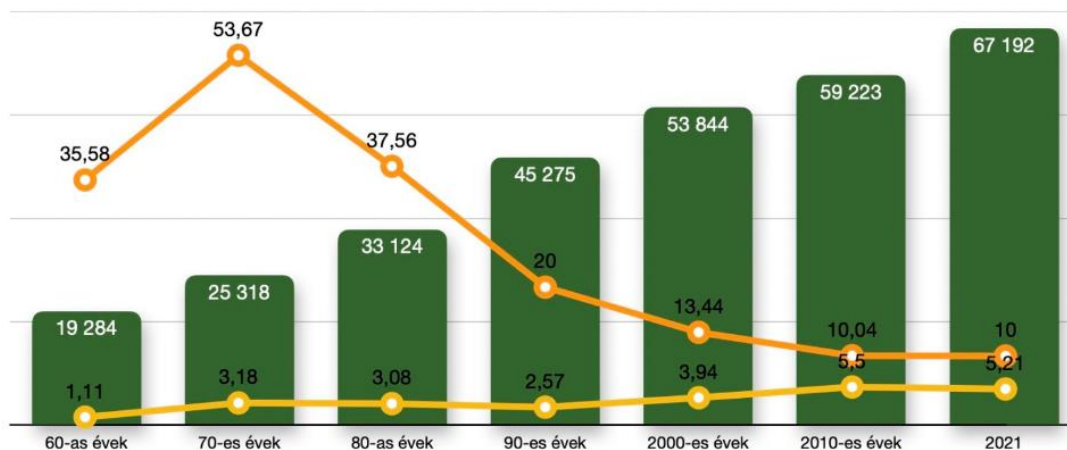
Az Wyoming Department of Game and Fish (WDGF) által közzétett statisztikák szerint nagyobb a női vadászok számának a növekedése Wyoming államban, mint a férfi vadászok számának. 2008 és 2016 között az államban a női vadászok létszáma 11.189-ről 14.770-re emelkedett, míg a férfi vadászok száma 64 649-ről 64 371-re csökkent. Ez az adat nagyon jól jellemzi a tendenciális változásokat (www.seattletimes.com, 2017).

Magyarországon nagyon népszerű szabadidős tevékenység a vadászat az összes európai ország közül (www.magyarhirlap.hu, 2022). Ez nem meglepő, hiszen óriási hagyományai vannak hazánkban ennek a tevékenységnek, és olyan íratlan szabályrendszere alakult ki, amelyek a törvényének, és rendeletekben meghatározott feltételeken túl egész szigorúan meghatározzák a tevékenység folytatásának mindennapi gyakorlatát. Azok az ízig vérig vadászok és vadásztársaságok, akik tisztelik évszázados hagyományokat, olyan szigorúan megkövetelik ezek betartását, hogy azon személyek, akik ezeket nem tekintik magukra nézve kötelező érvényűnek, ám törvényileg jogosultak a vadászatra, jogosultságuk ellenére sem kerülhetnek be a soraikba (omvk.hu, 2018). Ezek az elvárások, mint például a vad tisztelete, a

hagyományok szerint szertartásos módon megadott végtisztesség a terítéknél és még sorolhatnám, mind-mind olyan hosszú idő alatt kialakult szokás, amellyel a természet, az állatok és főként a vad iránti tiszteletünket fejezzük ki. Emellett természetesen a vadak és a természet védelme is szerves részét képezik a vadászati tevékenységnek, amely részei mind elvárások a gyakorló vadászokkal szemben (Heltay, 2001).

2.2 Hazai adatok

2021 novemberében az Országos Magyar Vadászkamara akkori szóvivője, Méhes Dóra egy vele készült riportban arról tájékoztatta az érdeklődőket, hogy hivatalosan bejegyezve Magyarországon 68228 vadász van. Ez 65446 sportvadászt és 2783 hivatásos vadászt jelent. Ezek közül 3365 női vadászt is számon tartanak. Ez meghaladja az összes hazai vadász létszámának öt százalékát. Mind a vadászok, mind pedig a hölgyek száma folyamatosan nőtt az elmúlt évtizedek során, mint ahogy az a 2. ábrán is nagyszerűen látszik (Korecz, 2022).

2. ábra: A hazai vadászok számának alakulása az elmúlt évtizedekben (forrás: Korecz, 2022).

Történik mindez annak ellenére, hogy a vadgazdálkodási és vadászati tevékenységben való részvétel jelentős költségekkel is jár. Ahhoz, hogy valakiből vadász lehessen, először is részt kell venni egy felkészítő tanfolyamon, amely mind az elméleti, mind pedig a gyakorlati ismeretek oktatásával hozzájárul ahhoz, hogy a jelentkező sikeres vadász vizsgát tehesen. Egy ilyen felkészítő tanfolyam 150.000 Ft-nál kezdődik, és a vadászvizsga további 20.000 Ft-os tételt jelent (agraroldal.hu, 2022).

Természetesen iskolarendszerben megszerzett vadgazdálkodási képzettséggel is jogosult lesz valaki vadásszá válni, ám az elméleti ismereteken túl az újabb rendelkezések szerint ők is kötelesek külön fegyvervizsgát tenni. Sikeres vizsga birtokában lehet fegyver vásárlási engedélyt kiváltani a rendőrségtől és ezután következhet a fegyver megvásárlása. Ezeket be kell mutatni a rendőrségnek, hogy megfelelően kerülnek tárolásra. Vadászvizsga birtokában váltható ki a vadászjegy, valamint ki kell fizetni a kamarai tagdíjat és a kötelező biztosítást is. A felszerelés ára és a fentebb említett költségek jól mutatják, hogy a vadászat nem egy olcsó tevékenység. Öröndetes, hogy mindezek ellenére mégis növekszik a regisztrált vadászok száma, és természetesen köztük a hölgyeké is (Korecz, 2022).

Egy vadásznak fontos kötelességei is vannak, mint például a vadak és a természet védelme, a vadkár lehetőség szerinti elhárítása és megelőzése, a vadgazdálkodási létesítmények megóvása, állagának fenntartása, szükség szerint a vadak etetése, ami plusz feladatként jelenik meg szabadidejük során (Bruno, 2013).

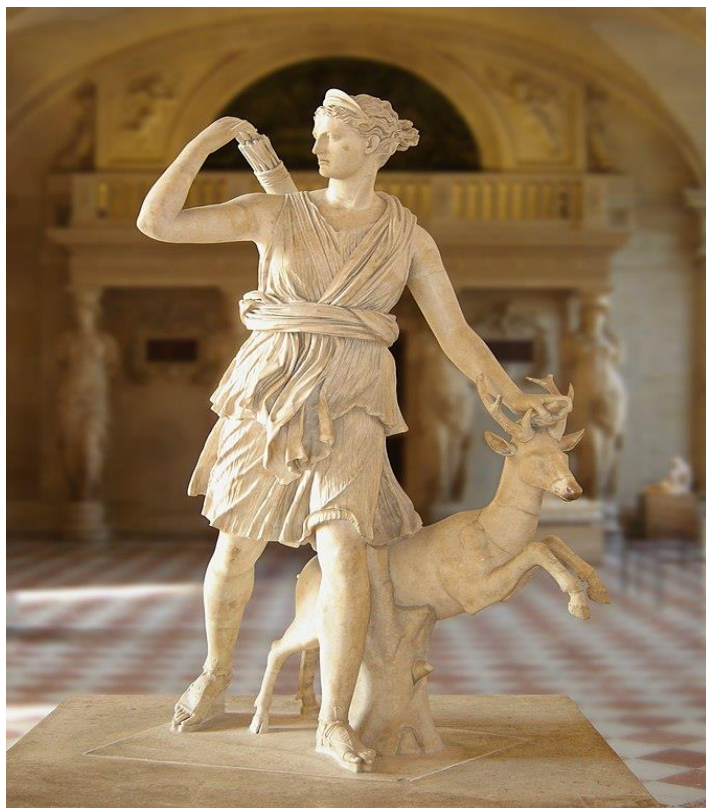
Szintén hozzátartozik a vadászathoz a lőtt vad kezelése, a zsigerelés, a különböző higiéniai és állat egészségügyi intézkedések betartása, amelyekre nem minden személy képes, mert a hölgyek körében általánosságban nagyobb utálkozást vált ki egy állat zsigerelése vagy megnyúzása, mint a férfiak között (Kékessy, 1925).

2.3 Történelmi áttekintés

Nézzük meg, hogy mi motiválta a vadászó nőket e tevékenység megkezdésére. Nyilvánvalóan a vadászat, mint életfenntartó és táplálékszerző tevékenység már az ősidőkben, az ember megjelenése után elkezdődött. A családot és a gyerekeket etetni kellett, és ebből mind a férfiak, mind pedig a nők kivették a részüket. Egyre több régészeti feltárás bizonyítja azt, hogy a nők ugyanúgy vadásztak, mint a férfiak (Haas, Watson, Buonasera, Southon, Chen, Noe, Smith, Llave, Eerkens és Parker, 2021).).

Az idő előrehaladtával az ókorban mind a görögöknél, mind pedig a rómaiaknál a vadászatnak istennői voltak. A görögöknél Artemisz, a rómaiaknál pedig Diána (3. ábra). Nagy kultuszuk és rengeteg hívójuk volt, és külön templomot emeltek a tiszteletükre. A történelem következő korszakában, az úgynevezett sötét középkorban, amikor a korábbi civilizációkat lerombolták a barbár népek, a nők vadászati szerepe háttérbe szorult. Inkább csak különféle

társasági eseményként jelent meg az életükben. A vadászat csak a főurak és a férfiak kiváltsága volt (Pák, 1829).

3. ábra: **Diana, a vadászat istennője** (forrás: Wikipédia, 2019)

Azonban a századok múlásával egyre több és több nőt említ a történelem, akiknek kedvelt tevékenységévé vált a vadászat, és több írás is emléket állít nekik. Hazánkban a legismertebb vadászó nők ebből az időszakból Kanizsay Orsolya és Rákóczi Erzsébet. De például Erzsébet királyné, a magyarok közkedvelt királynéja is nagyon szerette ezt a sportot. A legkedveltebb vadászati módja a falkavadászat volt. Ismert még Izabella főhercegnő vadászati tevékenysége is, aki a 20. század elejének kiemelkedő egyénisége volt az Osztrák Magyar Monarchia vadászai között (Izsákné, 2021).

A vadászati tevékenységnek nagy veszteséget jelentett az első világháború. Kaotikus állapotok uralkodtak, lecsökkent a vadállomány létszáma is. A vadorzás óriási méreteket öltött, sokan így próbáltak meg élelemhez jutni. A háború befejeztével azonban kezdett visszaállni a korábbi rend, és ismét szabályozott keretek közé került a vadgazdálkodás és a vadászat is. Ennek következtében újra megjelentek a női vadászok is. Az Est című újság már 1934-ben arról

írt, hogy női vadászegyesület alakul. (Ismeretlen szerző, 1934). A cikk a „Megalakul a női vadászok egyesülete” címmel 1934. augusztus 25-én jelent meg. Ez azt mutatja, hogy már akkoriban igyekeztek összefogni, és lehetőség szerint szervezetten koordinálni a női vadászokat (Az Est; Ismeretlen szerző, 1934).

Az 1960-as években találkozni újra hölgyekkel kapcsolatos vadászati írásokkal. 1970. szeptember 13-án Lentiben egy női vadász örökre beírta a nevét a vadászattörténetbe. Ő volt Marion Schuster, (Marion Héléne von Goldschmidt-Rothschild). Ő az egyetlen nő a mai napig a világon a CIC rendszerben, aki világrekord gím elejtőjének mondhatja magát (Izsákné, 2021).

1973-ban került először megrendezésre a legelső alkalommal a Dianák vadászata nevű rendezvény. Ezen csak nőivadászok vettek részt. Nagy sikere volt, és ezért hagyományosan megrendezésre került a későbbiekben is. 1975-ben pedig a Magyar Vadászok Országos Szövetségének közgyűlésén már női résztvevő is volt, aki fel is szólalt az eseményen. Ekkor még csak 120 női vadászt tartottak nyilván nálunk, a több, mint huszonhatezer férfi társuk mellett. A számukat mindenképpen szerették volna növelni, ezért 1976-ban a Nimród vadászújságban olyan cikket közöltek le, amely azt indítványozta, hogy vadásztársaságokban női tagok is lehessenek, és hogy családi vadászatok is szervezzenek (Izsákné, 2021).

A nők létszáma tovább emelkedett, a 80-as évek elején 29.130 vadász között 229 nőt is nyilván tartottak. Ez közel megduplázódást jelent. A rendszerváltás után pedig az emelkedés még szembetűnőbb. Ekkor már kísérletek is voltak a régi női vadászklub felélesztésére. 2003 októberében a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium nagytermében megalakították a Diána Vadász hölgy Klubot, amelynek kizárólag hölgyek a tagjai. Közel 400 nő csatlakozott hozzá alapítás után. Megalakulásával azt a célt tűzte ki maga elé, hogy megpróbálja megváltoztatni a közvéleményt a vadászattal és a női vadászokkal kapcsolatban (Vollner, 2003).

A DVK természetesen arra is törekedett, hogy összefogja lehetősége szerint az országban a vadászó hölgyeket, és rengeteg közös rendezvényt szervezett számukra. Ilyenek a Diana bál, korong lövő versenyek, közös vadászatok, kirándulások, előadások. Azonban még egy nagyon fontos feladatot tudnak a magukénak, mégpedig a gyermekek természettudatos nevelését olyan módon, hogy a vadászatra, mint vad védelemre is tekintsenek (Nagy, 2013).

2.4 Híres női vadászok

Az előzőekben már több történelmi személyiség is említésre került a hölgyek közül, akik tevékenysége és jelentősége a vadászaton belül örökre nyomot hagyott. Ezért itt csak néhány, a 20. században élő nőt említenék meg, akik tovább viszik elődjek eredményeit, és tovább öregbítik a nők vadászaton belüli hírnevét.

Az afrikai kontinensen vadászni minden vadász álma. Lenyűgöző vadjai, gyönyörű tájai, a vadászati lehetőségei minden puskát forgató ember szívét megdobogtatják. Az köztudott, hogy itt csak szervezett szafarikon, hivatásos vadász kísérelével lehet nekiindulni a vadonnak. Az afrikai hivatásos vadászok között is kiemelkedő volt Margaretha Trappe. Sikeres és híres női vadász volt, sokan keresték kifejezetten személy szerint őt, hogy kísérje az expedíciókat. Az első világháború alatt pedig az elejtett vadak húásával folyamatosan ellátta az Afrikában a német gyarmatokon állomásozó császári csapatokat. Tudni kell róla, hogy olyan jól kezelte a fegyvert, hogy egy céllövő versenyen legyőzte a katonai mesterlövészeket is. Az elbeszélések szerint az általa a versenyen átlőtt egy schillinges pénzérméket sokan hordták a nyakukban medálként (Bozóki, 2012).

Ugyanígy Afrikában tevékenykedett, és vált híressé Karen Blixen dán író is, aki férjével együtt költözött a kontinensre, hogy farmot hozzanak létre. Több kiváló mű szerzője, az ő könyvéből született meg a Távolság Afrikától című világhírű film is.

Ha már Afrika akkor szintén nem hagyható ki a sorból Natasa Illum Berg, aki ugyanúgy vadászként kereste a kenyerét. Az ismert svéd író, Bengt Berg unokája volt. Nem csak tevékenységében, hanem természetével is kiemelkedett társai közül és nagyon jól kezelte a legnagyobb fegyvereket is. Szintén több kiváló trófeás vad elejtése fűződik a nevéhez. Többek között egy érmesnek számító 115 cm terpesztésű kafferbivaly bika is, ami a férfiak között is igazán elismerésre méltó teljesítmény (Bozóki, 2012).

Marion Schuster neve már korábbiakban említésre került. Mindenképpen érdemes külön szólni róla néhány mondatot. A hölgy nevéhez fűződik az egyetlen, nő által elejtett CIC-rendszer szerint világrekordot jelentő gímszarvas trófea (4. ábra). A páratlan 26-os agancs 251,83 CIC-pontot kapott a bírálaton. Azt gondolom, hogy minden vadászó férfi álma

nemhogy egy világrekord, de még egy érmes gímszarvas elejtése is. Ez a svájci hölgy a rekord előtt már több aranyérmes gím trófeát is zsákmányolt hazánkban (Gellér, 2019).

4. ábra: A világrekord gímszarvas, és az esemény emléktáblája (forrás: kozterkep.hu)

Természetesen hazánkban is számos hölgy alkotott emlékezeteset, illetve a magyar nők közül is kerültek ki híres vadászok. Legismertebb jelenleg talán Igaly Diána (5. ábra) lehet, a nem olyan rég tragikus hirtelenséggel, 57 éves korában elhunyt olimpiai bajnok sportlövőnk. Világbajnokságon 11, Európa Bajnokságon pedig 13 alkalommal állt a dobogóra, és a sportlövészet első olimpiai megjelenésén, a 2000-es Sydney-i olimpián már bronzérmet nyert. Kiváló vadász is volt mindezek mellett. Életművéért a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjével, és a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével is kitüntették (vadaszativedegylet.hu, 2021).

5. ábra: **Igaly Diána** (forrás: vadaszativedegylet.hu)

Felsorolás szinten érdemes még megemlíteni a Diána Vadász hölgy Klub elnökösszonyát, Bán Beatrixet, a klub tagjait, a fotós Polster Gabriellát, vagy éppen az ötvös mester Eördögh Katalint. Szintén a vadászó nők közé tartozik Dr. Kun Edit festőművész, vagy éppen a vadász filmjeiről és festményeiről is egyaránt ismert Dr. Ignác Magdolna. Példának okáért az ő nevéhez fűződik a "Nagyvad egyéni és társas vadászata" című DVD, és még számos egyéb kiadvány is (Bozóki, 2012).

3. Anyag és módszer

Az anyag és módszer fejezet a dolgozatomban elvégzett saját vizsgálatomat, és a kapott eredmények elemzését és értékelését, majd pedig az eredmények magyarázatait foglalja magába. Néhány gondolat erejéig kitérnék a kérdőíves felmérés, mint vizsgálati módszer bemutatására is.

A válaszokat, és a közöttük lévő összefüggéseket egy kérdőíves felmérés elvégzésével kívántam feltárni. A kapott válaszok elemzése adja az alapját a munkámnak. A kérdésekre adott válaszok eltérő válaszadói körből terjedtek ki. Ennek eredményeképpen született meg a lent található elemzés.

Interneten történő terjesztéssel az ismeretségi körömben kérdőíves felmérést készítettem. Segítségével azt szerettem volna vizsgálni, hogy a nők megítélése hogyan alakul a vadászatban, hogyan látják és értékelik azt a megkérdezettek. Milyen véleményekkel vannak róluk, mit gondolnak a felkészültségükről, szerepükről.

A kérdőíves vizsgálatok egytől egyig írásos formában létrehozott felmérések. Készítésük több lépésen keresztül valósul meg, mégpedig a következő módon:

- begyűjtendő információk körének meghatározása
- kérdéstípusok meghatározása
- bevezetés, magyarázó szöveg, kérdések elkészítése
- kérdőív megszerkesztése
- terjesztés formáinak meghatározása
- kérdőív válaszadókhöz való eljuttatása
- a beérkezett adatok gyűjtése, elemzése
- válaszok ábrázolás
- következtetések levonása
- magyarázat az eredményekre

A legnagyobb előnye az egyéb vizsgálati módszerekkel szemben, hogy nagy létszámú válaszadó általi eredményhez juthatunk, másrészt pedig nagy mennyiségű adatot tudunk

begyűjteni a segítségével. Az írott felmérések során a kérdőívek összeállításánál nincs megszabva a kérdések száma, a vizsgálat kiterjedtsége határozza meg azokat egyedül. A kérdőívek terjesztése bármilyen platform felhasználásával, vizsgálatba bevont személyek körében történik. Ha nem nyomtatott formában, hanem az interneten keresztül történik a terjesztésük, akkor területi korlátok nélkül bárhová el tudjuk juttatni.

Az internetes terjesztés másik előnye, hogy vannak erre kifejlesztett weboldalak, amelyek a kitöltést követően azonnal összegzik az eredményt, és azt grafikus formában meg is jelenítik. Segítségükkel a felmérést végzők gyorsabban el tudják végezni az adatfeldolgozást. A hagyományos módon, nyomtatott formában terjesztett kérdőívek feldolgozása már több időt és energiát igényel.

Az ilyen típusú felmérések során mindenképpen szükséges a kitöltők irányába megelőlegezett bizalom. Gondolok itt arra, hogy minden válaszadó esetében feltételezem azt, hogy őszintén, a saját véleménye és elképzelései szerint válaszol. Nem áll senkinek a befolyásolása alatt, és nem áll szándékában elferdíteni a válaszokat. És abban is bízni kell, hogy ki meri fejezni a véleményét, és nem az átlagos mintát követi.

4. Eredmények és értékelés

A kérdőívemet az online terjesztés eredményeképpen végül 51 fő töltötte ki. Azt gondolom, hogy az elért válaszadói létszám nem túl magas, előzetes várakozásom szerint én inkább 100 körüli létszámot vártam. Mindezek ellenére természetesen ez a mennyiség is elégséges egy elfogadható számú válaszolón alapuló (viszonylag reprezentatív) minta kiértékeléséhez.

1. **Kérdés:** „Mi az ön neve?”

Az első kérdés a válaszadók nemére kérdezett rá. Ennek eredményeit a 6. ábrán mutatom be. A kérdés azért ad lényeges információkat, mert maga a vizsgált téma is a nők vadászaton belüli szerepével foglalkozik. Ebből pedig kiderül az, hogy a kitöltők melyik nemhez tartoznak, hiszen ez befolyással van a véleményükre is az adott kérdéskörre vonatkozóan.

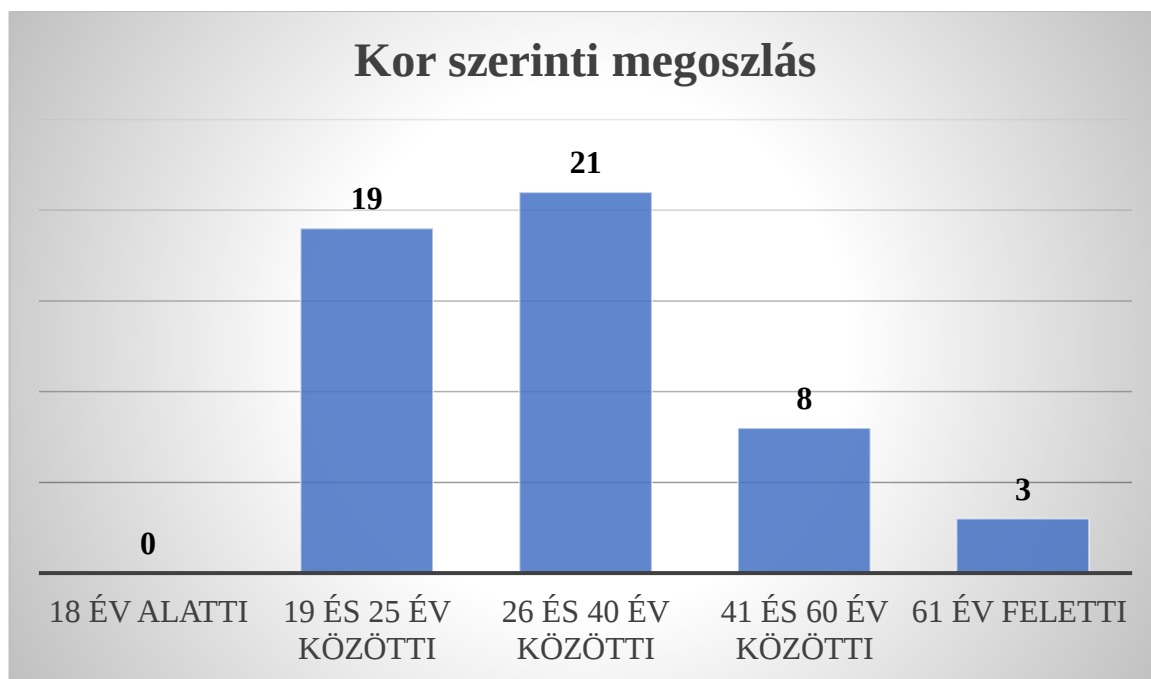
6. ábra: **A válaszadók nem szerinti megoszlása** (forrás: saját szerkesztés)

Mint az nagyszerűen látszik az ábrából, a válaszok több mint fele, a 63%-uk férfiaktól érkezett (32 fő). A nők a felmérés szerint 37%-kal szerepeltek (19 fő). A későbbiekben megnézem, hogy a nemek közti megoszlás korcsoportonként érdemes-e arra, hogy külön kezeljem.

Véleményem szerint megoszlást vizsgálni szükséges lehet egy olyan témakör felmérésekor, amelyben a vizsgálat konkrét tárgya is valamelyik nemhez kapcsolódik. Megeshet, hogy eltérő véleményeket fogunk kapni a kérdőív kiértékelésekor a beérkezett válaszok tekintetében. A nemek közötti különbség gyakran másféle nézőpontokat jelent alapvetően. Máshogy gondolkodnak a nők, máshogy a férfiak, és emellett az élettapasztalatok, a témakörben való érintettség, a nézőpontok és az esetleges előítéletek is befolyással lehetnek a kapott eredményekre. Ha nem találok nagy eltérést a vélemények és a nemek közötti vizsgálatkor, együtt fogom kezelni őket.

2. **Kérdés:** „Mi az Ön kora?”

A második kérdés a kor szerinti megoszlást vizsgálta. Mivel a kitöltők nagyon széles életkor tartományban vannak jelen, ezért a könnyebb áttekinthetőség kedvéért életkor-intervallumok voltak lehetőségként megadva. Ez a 7. ábrán került szemléltetésre.

7. ábra: **A válaszadók kor szerinti megoszlása** (forrás: saját szerkesztés)

A kapott válaszok a következő módon alakultak:

- 18 év alatti nem volt közöttük.
- 19 és 25 év közötti: 19 fő, 37,2%
- 26 és 40 év közötti: 21 fő, 41,17%
- 41 és 60 év közötti: 8 fő, 15,6%
- 61 év feletti: 3 fő, 5,88%.

Ezt a vizsgálat szempontjából azért találtam fontos kérdésnek, mert az életkor előre haladtával egyre nagyobb élettapasztalattal rendelkeznek az emberek, és talán a véleményük és lehetséges előítéleteik különböznek a fiatalabb korosztályétól.

Ezért kijelenthető, hogy szintén lényeges eltérés fog mutatkozni a kor szerinti megoszlás elemzésekor, annak szükségességét alátámasztva, az eltérő életkorral rendelkező személyek válaszaiban. Tény, hogy az életkor előre haladtával ugyanazokat a kérdéseket is más hogyan fogják megítélni az érintettek. A megszerzett tapasztalatok, a környezet, ahol szocializálódnak, a követett viselkedésminták, a társadalmi elvárások, a család, a barátok mind-mind hatással

vannak adott témakör megítélésére. Ám amíg fiatalabb életkorban elsősorban a családban elfogadott normák követése és az ott látott példák alapján fogják kifejezni véleményüket, addig a későbbiek során korábban a munkahelyen és a baráti társaságokban elhangzó érvelések képesek átformálni adott kérdéskörben az emberek gondolkodásmódját.

8. ábra: **A válaszadók nemek közti megoszlása korcsoportonként** (forrás: saját szerkesztés)

A kapott válaszok itt láthatóak:

- 18 év alatti nem volt közöttük.
- 19 és 25 év közötti nők: 8 fő
- 19 és 25 év közötti férfiak: 11 fő
- 26 és 40 év közötti nők: 9 fő
- 26 és 40 év közötti férfiak: 12 fő
- 41 és 60 év közötti nők: 1 fő
- 41 és 60 év közötti férfiak: 7 fő

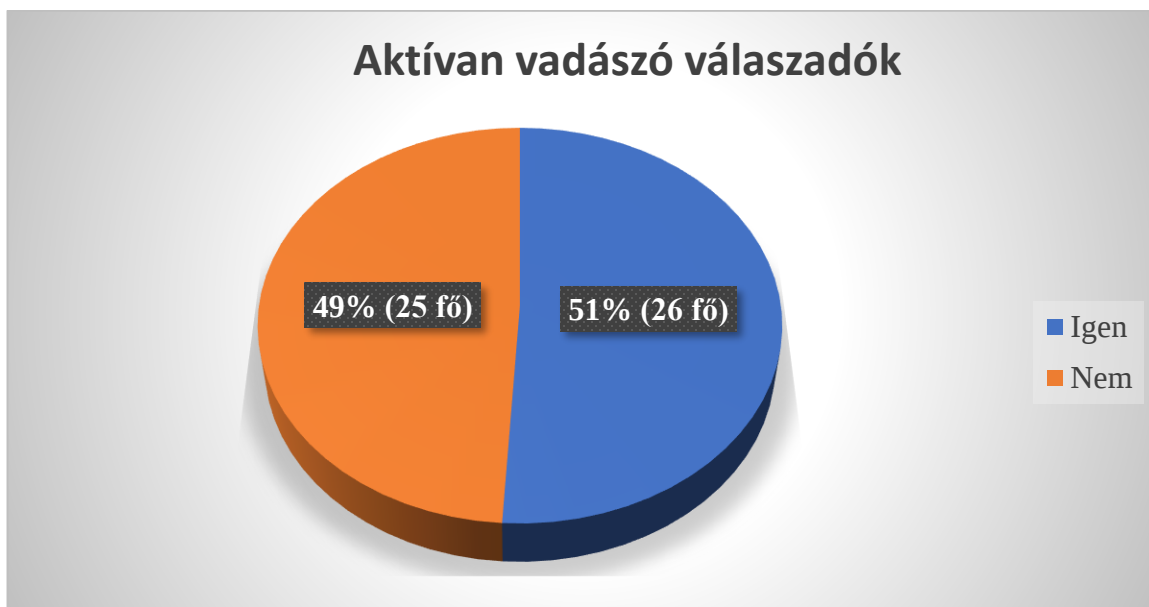
- 61 év feletti nők: 1 fő

- 61 év feletti férfiak: 2 fő

Fontosnak tartottam megvizsgálni a nemek közötti megoszlást korcsoportonként, amit a 8. ábrán mutatok be. Jól látható, hogy nincs kifejezetten nagy eltérés és ugyanazon korcsoportban a nők és férfiak megoszlása közelít a nemek közötti megoszláshoz, emiatt és a kis mintaszám miatt - ami külön kezelve nem mutatna reprezentatív mintát - egyben kezelem a válaszokat, nem nemenként lebontva.

3. **Kérdés:** „Ön aktívan vadászik?”

Még több információt tár fel a következő kérdés, amely azt vizsgálta, hogy a válaszadó aktívan vadászik-e? A vadászok természetesen ismételten csak más szemszögből közelítik meg a témát, mint a laikusok. A válaszokat a 9. ábra szemlélteti.

9. ábra: **A válaszadók vadászati aktivitás szerinti megoszlása** (forrás: saját szerkesztés)

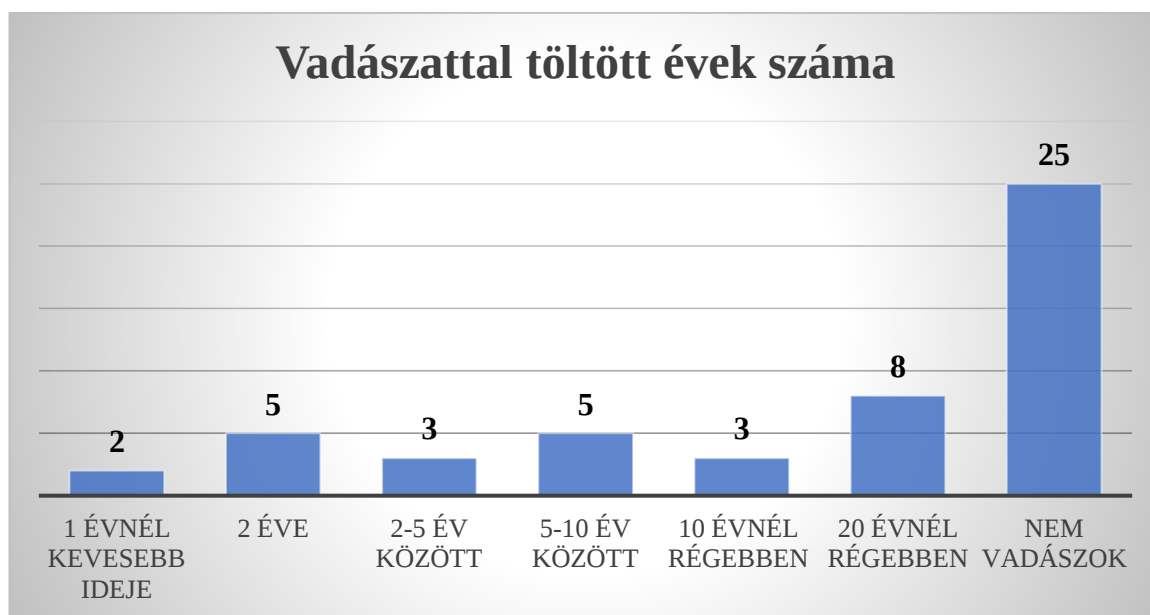
Majdnem azonos arányban, 26 fővel (51%) a vadászó személyek voltak többségben. A nem vadászó válaszadókat 25 fő képviselte (49%). Ennek alapján azt gondolom, hogy egyforma mértékben kerültek kifejtésre a vélemények a laikusok, és a vadászati tapasztalattal rendelkezők részéről egyaránt.

Azt gondolom, hogy a kérdés tekintetében mérvadó válaszok csak a vadászok közül kikerülő válaszadóktól származhatnak, mivel egy adott szabadidős tevékenység, sport üzésekor általában a művelője ismereteket gyűjt érdeklődésének tárgyáról, ezért szélesebb körű információkhoz jut, és jobban is tud tájékozódni a témáról. Akik nem érintettek a felmérés témakörében és külső szemlélőként, laikusként, esetleg csak érdeklődőként vesznek részt benne, maximum csak a mindennapi sajtóból és a médiából rendelkezhetnek részleges információkkal.

Ez pedig, mint tudjuk, igencsak bizonytalan forrásnak minősül, hiszen, ha nem szakmai forrásból származó adatokat, írásokat tekint meg valaki, úgy nagy az esélye annak, hogy pontatlan vagy akár megtévesztő információk birtokába jut. A vadászat sokakat megosztó kérdéskör. Nagyon sokan, mindenféle szakmai alap nélkül, csak saját meggyőződésből elítélik azt mondván, hogy az állatok életének jogtalan kioltása olyan cselekmény, amelyet senki nem engedhet meg magának. Ebben az esetben teljesen mindegy, hogy férfi vagy nő süti el a fegyvert, ugyanolyan rosszak lesznek ezeknek az embereknek a szemében.

4. **Kérdés:** „Mióta vadászik Ön?”

A folytatásban kicsit részleteibe menően azt próbáltam felmérni, hogy az aktívan vadászók közül ki mennyi tapasztalatot szerzett már az évek során. Ennek eredményét a 10. ábra prezentálja.

10. ábra: A válaszadók vadászattal eltöltött éveinek száma szerinti megoszlása (forrás: saját szerkesztés)

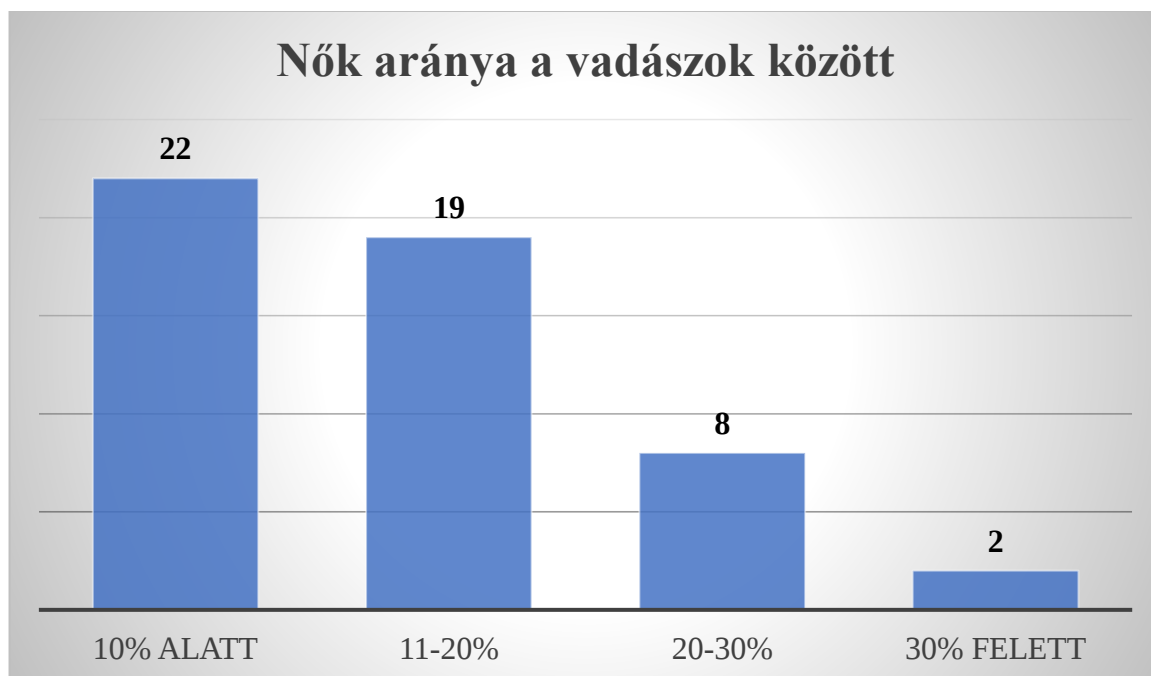
A kapott eredmények a következők:

- 1 évnél kevesebb ideje: 2 fő, 3,92%
- 2 éve: 5 fő, 9,8%
- 2-5 év között: 3 fő, 5,88%
- 5-10 év között: 5 fő, 9,8%
- 10 évnél régebben: 3 fő, 5,88%
- 20 évnél régebben: 8 fő, 15,6%
- Nem vadászok: 25 fő, 49,01%.

Ez alapján széles intervallumban jelennek meg a vadászattal eltöltött évek. A legkevesebb, egy évnél kevesebb ideje 2 főt érint, míg a legtöbb, a 20 évnél régebben vadászók száma 8 fő. Minden más kategóriát legalább 3 személy képvisel. Elmondható, hogy a vadászó személyek általánosságban több éves tapasztalattal rendelkeznek. Az is kijelenthető, hogy a legnagyobb vadászati gyakorlattal rendelkező válaszadók az idősebb korosztályok tagjai.

5. **Kérdés:** „Véleménye szerint a hazai vadásztársadalom mekkora részét képviselik nők?”

Arra a kérdésre, hogy véleménye szerint a hazai vadásztársadalom mekkora részét képviselik a nők? már nagyon megoszlott a válaszok aránya. Ezt a 11. ábrán mutatom be.

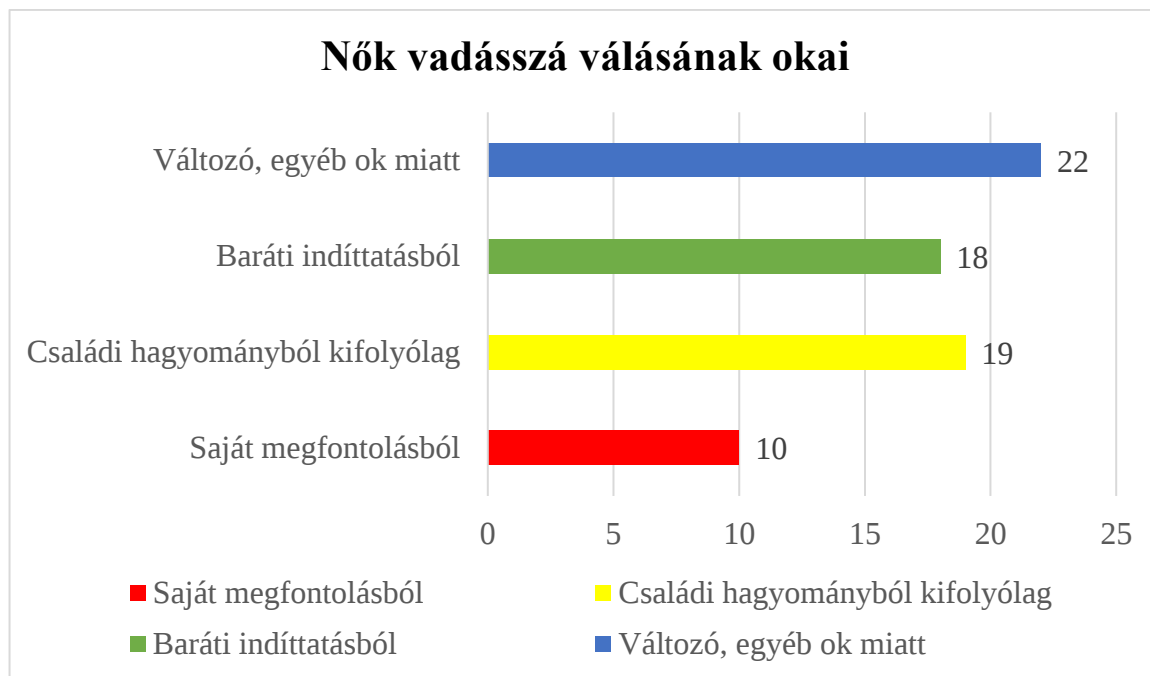
11. ábra: A válaszadók szerint a női vadászok aránya a hazai vadászok között (forrás: saját szerkesztés)

Mint az nagyon szembeűnő, általában tisztában vannak az emberek a női vadászok arányával a vadászjeggyel rendelkezők között. A valós, 10% alatti érték kapta a legtöbb megjelölést (22 fő, 43,13%). Viszont az ezt követő kategória is igen magas arányú jelölést kapott (11-20% között: 19 fő, 37,25%). Ez megközelíti ugyan a valós számokat, ám mégis több, mint ahány regisztrált női vadász van. A másik két kategória is kapott jelölést, ami viszont már nagyságrendek béli eltérést jelent. Ezek a válaszadók (20-30% között: 8 fő, 15,68%; valamint 30% felett: 2 fő, 3,92%) egyáltalán nem rendelkeznek információval a megkérdezett témáról. Ők minden bizonnyal a laikusok, vagyis a nem vadászok táborát gyarapítják.

Véleményem szerint erről a kérdésről, mely szerint mekkora lehet hazánkban a vadászó nők létszáma, a vadászok körében is csak körülbelüli nagyságrendek alapján meghatározott tájékoztatás kering. A pontos adatokat kevesen tudják, és ők is azt gondolom, inkább a hölgyek közül kerülnek. Ez azért lehet, mert kíváncsiak arra, hogy rajtuk kívül hány nő társuk űzi ugyanezt a sportot.

6. **Kérdés:** „Mit gondol, a női vadászok milyen megfontolásból kezdenek el hódolni ennek a hobbinak?”

Mit gondol, a női vadászok milyen megfontolásból kezdenek el vadászni? Ezzel a kérdéssel folytatódott a kérdőívem. Természetesen itt is ábrázoltam grafikusan az eredményeket, amelyek a 12. ábrán láthatók.

12. ábra: A válaszadók szerint a nők vadásszá válásának lehetséges okai (forrás: saját szerkesztés)

Ennél a kérdésnél több válasz lehetőség megjelölése is biztosított volt, ezért a kapott eredmények száma ebből kifolyólag magasabb lett, mint a kérdőívet kitöltők száma. Azért tettem lehetővé több opció kiválasztását is, mert véleményem szerint ritka a kifejezetten csak egy okból történő döntéshozatal, és általában több tényező eredményeképpen határozzák el magukat az emberek egy-egy tevékenység elkezdésére.

A legtöbb megjelölést a változó, egyéb ok miatt lehetőség kapta (22 fő, 43,13%). Ugyan az ok kifejtésére nem tért ki a kérdőív, azonban a személyes ismerőseimmel történő beszélgetések, illetve az általuk hangoztatott vélemények alapján néhány ilyen tényező is feltárásra került, amelyet most itt megosztanék. Sokan azt gondolják, hogy a nők azért válnak vadásszá, mert szeretnének bizonyítani a társadalom bizonyos rétegének. Ez lefedheti a családjukat, a baráti körüket, kollégáikat, vagy akár kifejezetten a férfi társaikat is.

Megint mások azt gondolják, hogy a vadászat egyfajta presztízst is jelent, amely társadalmon belüli hovatartozást és bizonyos státuszt és szimbolizál. Vannak, akik azt

gondolták, hogy nagyon sok hölgy azért válik vadásszá, hogy a tevékenység gyakorlása közben minél többet tehessenek a természet és az állatok, illetve az élőhelyek védelméért. A többi kategória az alábbi megosztással jelenik meg:

- Saját megfontolásból: 10 fő, 19,6%
- Családi hagyományból kifolyólag: 19 fő, 37,25%
- Baráti indíttatásból: 18 fő, 35,29%.

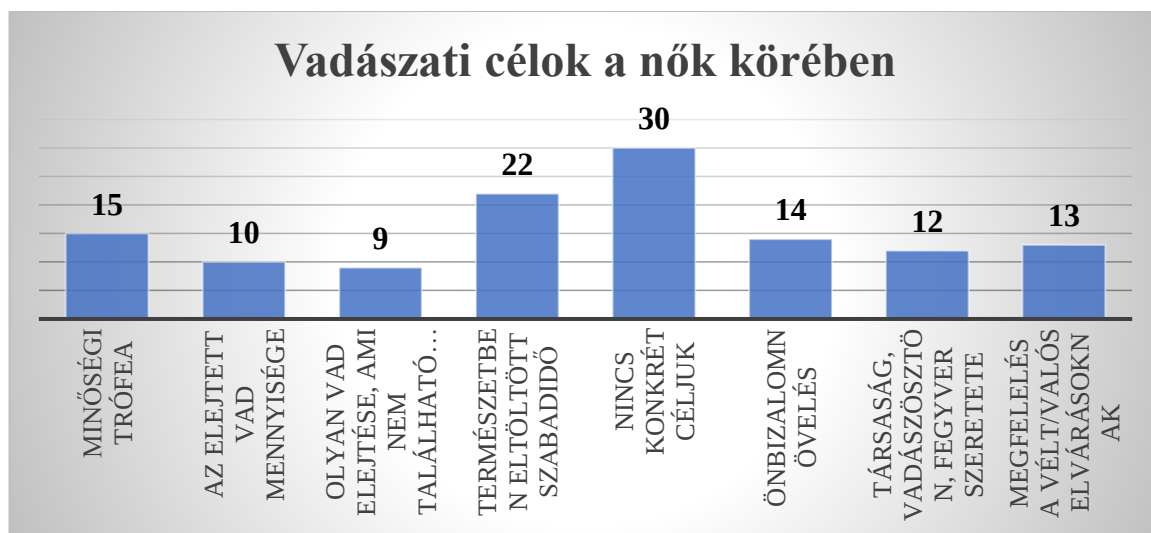
Felfedezhető, hogy a legtöbben a baráti indíttatást és a családi hagyományokat jelölik meg, míg a vélemények szerint mindössze csak mintegy 20%-uk válik vadásszá saját megfontolásból.

Szintén azt gondolom, hogy erre a kérdésre érdemben azok a nők tudnak válaszolni, akik maguk is vadásznak, és a saját elhatározásuk és tapasztalataik alapján kezdték azt el, és így tudják megadni a választ. Mindenki más csak a beszélgetései alapján és feltételezések útján tudja megválaszolni a kérdést.

Vitathatatlanul a legelső és legfontosabb szempont az, hogy bárki, így a nők is saját szabad akaratukból és elhatározásukból válnak vadásszá. Azt gondolom, hogy a családban jelenlévő vadászok, tehát a személyes tapasztalatok, valamint a barátok befolyásoló hatása szintén lényeges, de már kevesebbet nyom a latba. Sokuk esetében megállapítható az a tény is, hogy bizonyítani szeretnének mind önmaguknak, mind a környezetükben lévőknek, mind pedig férfi társaiknak. Meg akarják mutatni a rátermettségüket, a hozzáértésüket, a bátorságukat, és hogy semmivel sem képesek kevesebb eredményt elérni, mint bárki más, aki ennek a nemes szenvedélynek hódol.

7. Kérdés: „A női vadászok milyen célok elérését tűzik ki maguk elé véleménye szerint?”

Érdekelt az, hogy a női vadászok milyen célok elérését tűzhetik ki maguk elé a vadászat gyakorlása során, ezért megkérdezte a kérdőív, hogy mi erről a kitöltők véleménye. A kapott eredményeket a következő, 13. ábrán mutatom be.

13. ábra: A nők vadászati céljai a válaszadók szerint (forrás: saját szerkesztés)

Szintén több opció megjelölésére biztosítottam lehetőséget ennél a kérdésnél. Ezt azért gondoltam logikus lépésnek, mert senki sem kizárólagosan egy cél érdekében kezd el vadászni, hanem többféle, összetett okból. Ezen okok között szerepel természetesen az elérendő cél is, illetve az elejtett vadak minősége és száma, valamint a megszerezni kívánt trófeák is. A kapott válaszok alapján a legtöbben mégis azt gondolják, hogy nincs konkrét céljuk a vadászat során a hölgyeknek.

A második legtöbb jelölést a természetben eltöltött szabadidő lehetősége kapta, ami szintén járulékos lehetőség vadászat közben. Hozzátenném, hogy véleményem szerint kifejezetten csak ezzel a céllal még nem szükséges vadással válni, mert ez egyszerű természetjárással is megoldható. Közel azonos arányban kapott jelölést az önbizalom növelés, a minőségi trófea megszerzése, a megfelelés a vélt vagy valós elvárásoknak, és a vadászösztön, illetve a fegyver szeretete. Ennél már csak kevesebben jelölték meg az elejtett vad mennyiségét és az olyan vadak elejtését, amelyek nem találhatók meg a lakóhelyükhöz közel. Az eredmények számszerűleg összesítve az alábbiakban kerülnek felsorolásra:

- Minőségi trófea: 15 fő, 29,41%
- Az elejtett vad mennyisége: 10 fő, 19,6%
- Olyan vad elejtése, amely nem található meg lakóhelyük közelében: 9 fő, 17,64%

- A természetben, nyugalomban eltöltött szabadidő: 22 fő, 43,13%
- Nincs konkrét céljuk: 30 fő, 58,82%
- Önbizalom növelés: 14 fő, 27,45%
- Társaság, vadászösztön, fegyver szeretete: 12 fő, 23,52%
- Megfelelni az őket körülvevő vadásztársadalom vélt vagy valós elvárásainak: 13 fő, 25,49%

Milyen célokat tűz ki maga elé egy vadász? Véleményem szerint a vadászok szeretnék minél nemesebb vadat, minél nagyobb trófeát megszerezni, minél jobb vadászati teljesítményt elérni, kivenni a részüket egy szép teríték létrehozásából. Emellett szeretnék megóvni a vadakat, szeretnék, hogy ha azok jól éreznék magukat az élőhelyükön, semmi nem veszélyeztetné őket, és nyugodtan, biztonságban és egészségesen legyenek képesek szaporodni, biztosítva ezzel az utódlást, és a jövőbeni vadászati lehetőségeket.

Abban a tekintetben, hogy férfi vagy nő tűzi ki ezeket a célokat, azt gondolom, hogy sok különbség nincs, mert ha valaki vadásszá válik, akkor maga a tevékenység az, ami elsősorban meghatározza a céljait. Az adott lehetőségek fogják ezt a legnagyobb mértékben befolyásolni. A lehetőségek alatt gondolok itt a vadállomány nagyságára és minőségére, arra, hogy vadásztársasági tagként vagy bérkilövőként űzi a sportot, és természetesen nagyon lényeges szempont az is, hogy kinek milyen vastag a pénztárcája.

Azok az emberek, akik jogosultak lesznek a vadászatra, nem mind ízig-vérig vadászok, hanem elsősorban a fegyverek szeretete vezeti őket. A mennyiségi elejtést fogják preferálni. Sokak körében presztízskérdés a minél szebb, nagyobb, minőségi trófea is. Ezek csak keveseknek adnak adatnak meg. A nők általában igyekeznek ugyanolyan jó teljesítményt nyújtani, mint férfi társaik. és sok esetben akár túl is szárnyalják őket.

Számos ok vezérelheti a vadászt. Azt gondolom, hogy ez nem függ nemtől. A trófea mellett gasztronómia élvezeteknek való hódolás, a barátokkal közösen eltöltött idő és közösen megszerzett élmények, a baráti társaság tagjai közötti versengés, az egyéni rekordok felállítása és megdöntése csak néhány azok közül, amelyek kitűzött célként szerepelhetnek.

8. Kérdés: „Mennyire tartja megfelelőnek a vadászó nők felkészültségét?”

Mennyire tartja megfelelőnek a vadászó nők felkészültségét? Ezzel a kérdéssel folytattam a kérdezést. Megkértem a kitöltőket, hogy egy egytől ötig terjedő skálán pontozva mondják el véleményüket. A 14. ábrán mutatom be a kapott eredményeket.

14. ábra: **A vadászó nők felkészültsége a válaszadók véleménye szerint** (forrás: saját szerkesztés)

Mint az nagyon jól látható, az értékelés általánosságban a jó eredmények felé mozdult el. Az egyes kategória a leggyengébb, még az ötös kategória pedig a leginkább felkészült lehetőséget takarta. Megoszlás alapján a válaszadók közel fele jól, illetve kiválóan felkészültnek tartja vadászó nőket (20+ 5 fő, ami 49%-ot fed le), 10 fő (19,6%) gondolja azt, hogy közepes felkészültséggel rendelkeznek, míg körülbelül 30 százalékuk nem, vagy csak kevésbé felkészültnek tartja vadászat terén a hölgyeket 8-8 fő, 15,68-15,68%).

A nők és a férfiak közötti felkészültségben különbséget azt gondolom, hogy egyáltalán nem lehet meg határozni. Ugyanúgy, mint bármilyen más területen történő ismeret elsajátítás folyamán, vannak, akik könnyebben és gyorsabban, és vannak, akik nehezebben tanulnak. Akadnak, akik az elméleti ismereteket sajátítják el nagyon könnyen, viszont nem rendelkeznek gyakorlati tapasztalattal, míg velük ellentétben vannak, akik a gyakorlati tapasztalatok mellett az elmélet csak egy szűkebb körét tudhatják magukénak

A tanulási folyamatban a nemek között nem lehet különbséget tenni. Inkább csak eltökéltség és szorgalom kérdése. A vadászat is nagy felkészültséget igénylő tevékenység. Valaki azért válik vadásszá, hogy egyrészt törvényes keretek között tudja gyakorolni a tevékenységét, és ehhez sikeres vizsgát kell tennie. Ez alapvetően feltételezi a megfelelő ismereteinek a meglétét. Másrészt pedig, ha valaki bizonyítani szeretne, úgy még több ismeret és gyakorlati tapasztalat elsajátítása szükséges ahhoz, hogy ezt megfelelő, módon az elvárt mértékben meg tudja tenni. Azt gondolom, mivel a vadász hölgyek száma a férfiakhoz képest jóval kevesebb, ezért mindegyikük felkészülten vág neki a vadászat gyakorlásának.

9. Kérdés: „Mit gondol, milyen a vadásztársadalmon belül a nők megítélése?”

Ugyanezt az értékelési rendszert alkalmazva tettem fel a következő kérdést, amely arra vonatkozott, hogy mit gondol, milyen a vadásztársadalmon belül a nők megítélése? A kapott eredmények bemutatása a 15. ábrán történik meg.

15. ábra: A nők megítélése a vadásztársadalmon belül (forrás: saját szerkesztés)

Nagyon jól látszik az adatokból az, hogy általában, vagy csak részben elfogadottnak tekintik a nőket a vadász társadalmon belül, viszont a teljesen elfogadott válaszlehetőséget mindössze csak két fő, 3,92 százalék jelölte meg. Öt személy, azaz 9,8 % gondolja úgy, hogy

kevés kivételtől eltekintve nem elfogadott a hölgyek jelenléte a vadász társadalomban. Végül pedig hatan, azaz 11,76% az egyéb lehetőségek jelölte meg. Szintén a témakörben zajlott beszélgetések eredményeképpen vannak információim arról, hogy ez az egyéb opció mit takarhat.

Ezek alapján olyan vélemények hangzottak el, melyek szerint a nők megítélése az személy, társadalmi réteg, és általuk végzett tevékenységtől függő. Szintén mások egyéni teljesítményük és hozzáállásuk alapján ítélik meg a hölgyek vadászban betöltött szerepét. Olyan gondolatok is elhangzottak, melyek szerint ezt megítélni előítéletek nélkül és igazságosan nem lehet, és emellett nincs is joga ítélni senkinek semmi ilyen jellegű, saját megfontolásból végzett tevékenységéről.

Abból kifolyólag, hogy általánosságban a nők felkészültsége nemcsak, hogy megfelelő, hanem egyes vélemények alapján elmondható az, hogy nagyon is jó, ezért a férfi társaik egyáltalán nem nézik le őket. Inkább igyekeznek segíteni a gyakorlatban, lehetőséget biztosítanak nekik a még több tanulásra, és bizony az is előfordulhat, hogy éppen a férfiak fognak a nőktől tanulni. Ez nem csak a vadászatról mondható ez el. Azok, akik bármilyen tevékenység végzése kapcsán lenéznek a nőket, ők személyes habitus és egyéni vélemény alapján teszik, nem pedig szakmai eredményeik alapján. Amíg a szakmán belüli hiányosságok gyakorlással és tanulással kiküszöbölhetők, addig a személyiségből adódó vélemények csak nagyon ritkán változnak meg.

10. **Kérdés:** „Véleménye szerint a női és férfi vadászok között tapasztalhatóak ellentétek?”

Nagyon érdekes eredményeket hozott a következő kérdés is, amely arra tért ki, hogy a válaszadók szerint a női és a férfi vadászok között tapasztalhatóak ellentétek? A 16. ábra mutatja be az erről alkotott vélemények alakulását.

16. ábra: A női és férfi vadászok között fennálló ellentétek a válaszadók véleménye szerint (forrás: saját szerkesztés)

Azt gondolom, hogy erről a kérdésről érdemben és elsősorban csak azok tudnak nyilatkozni, akik maguk is vadásznak, és ezért személyes tapasztalatokkal rendelkeznek a kérdésről. A laikus, nem vadászó személyek csak saját feltételezéseik alapján tudják megalkotni véleményüket. Viszont akinek nincs gyakorlati tapasztalata az esetlegesen vadászaton belül előforduló nemek közötti konfliktusokról, az nem is tud érdemben választ adni erre a kérdésre.

Mindezek mellett 32 válaszadó véleménye szerint (63%) igenis vannak konfliktusok a két nem között, míg 19 fő gondolja azt (37%), hogy ilyen konfliktusok nem tapasztalhatók a mindennapokban. Természetesen nézeteltérések egy-egy konkrét eset kapcsán minden esetben adódhatnak nemcsak az ellentétes, hanem az azonos nemű vadászok között is, így ez nem mérvadó vizsgálatom ezen kérdésének szempontjából. Azt gondolom, hogy az általános illem és íratlan vadászati szabályok betartásával minden konfliktus megelőzhető, vagy felmerülése után kezelhető.

Mint az előző kérdésnél is szóba került, a férfiak és nők közötti ellentétek vadászaton belül is nem felkészültségből és szakmaiságból, hanem elsősorban személyiségből és egyéni véleményekből adódhatnak. Természetesen előfordulnak olyan esetek, amikor a vadászaton

történetek helyessége megkérdőjelezhető, esetleg valakinek a tevékenysége balesetet, balesetveszélyt idéz elő. Ilyenkor könnyen alakulnak ki a vadászok között konfliktusok. Azonban ez nem kifejezetten nemekre jellemző, hanem a vadászaton részt vevő személyek között jönnek létre. Amennyiben vadászati tevékenység gyakorlása folytán nemek között üti fel a fejét nézet ellentét, általában az az adott vadászaton történtek, vagy egy korábbi esemény kapcsán bekövetkezett problémából adódik.

11. Kérdés: „Ha értékelnie kellene egy skálán a nők vadászathoz való hozzáállását, milyen minősítést adna rá?”

Ha értékelnie kellene egy skálán a nők vadászathoz való hozzáállását, milyen minősítést adna rá? Ezzel a kérdéssel folytattam a kérdőívet, melyet általánosságban tettem fel, nemcsak a vadászok nőkkel kapcsolatban. A 17. ábrán mutatom meg a válaszok alakulását. Szintén egytől ötig terjedő skálán kellett értékelniük a kitöltőknek a véleményük alapján a kérdést, illetve egy nem tudom kategóriával is kiegészült a lehetőségek köre.

17. ábra: A nők hozzáállása a vadászathoz a válaszadók véleménye szerint (forrás: saját szerkesztés)

A beérkezett vélemények szerint a legtöbben a hármas, vagyis a közepes hozzáállást jelölték meg. Egyvel kevesebb, vagyis 15 jelölést kapott a nem tudom kategória, ami

véleményem szerint azt jelenti, hogy abszolút nem tudnak, vagy esetleg nem akarnak véleményt alkotni a válaszadók feltett kérdéssel kapcsolatban. A kettes és a négyes értékelési lehetőség 9, illetve 8 fő által lett megjelölve. Mindösszesen csak hárman gondolták azt, hogy kiváló hozzáállással vannak a nők a vadászattal kapcsolatban.

Azt gondolom, hogy a kiváló értékelést vadászó személyek adták, akik tapasztalattal rendelkeznek a témával kapcsolatosan. Az egyes, vagyis a nem megfelelő kategória egyetlen válaszadó által sem lett megjelölve. Ez véleményem szerint azt jelenti, hogy a kitöltők elgondolása szerint az a nő, aki elkezd vadászni, mind hozzáállásban, mind pedig felkészültségben legalább elér egy olyan minimális szintet, ami szükséges ahhoz, hogy ezt a tevékenységet megfelelő módon tudja végezni. Az eredmények számszerűleg a következő módon alakultak:

- 5 (kiváló): 3 fő, 5,88%
- 4 (jó): 8 fő, 15,68%
- 3 (közepes): 16 fő, 31,37%
- 2 (elégséges): 9 fő, 17,64%
- 1 (nem megfelelő): 0
- Nem tudom: 15 fő, 29,41%

A korábban feltett kérdésre adott magyarázatok kapcsán érkezett válaszok alapján megállják a helyüket azok az állítások, amelyek megerősítik azt, hogy a nők hozzáállása a vadászathoz kifejezetten jó. ennek Okai között elsősorban azt említeném meg, hogy önszántukból lettek vadászok, és az elhatározás után igyekeznek legjobb tudásuk szerint gyakorolni ezt a tevékenységet.

Azt gondolom, hogy olyan nőből nem lesz vadász, aki sajnálja az állatokat, nem képes elsütni a fegyvert, vagy éppen utálkozik a lőtt vad kezelése során. Olyannyira jól beilleszkednek a vadásztársadalomba, mint az már a történelmi áttekintés során is kiderült, hogy némely hölgy kifejezetten emlékezeteset és maradandót képes alkotni. Gondoljunk csak például az ez idáig egyetlen világrekorder gímbika nő általi terítékre hozására.

12. **Kérdés:** „Ön szerint melyek azok a területek és értékrendek, amelyek terén a női vadászok máshogy gondolkodnak, mint a férfiak?

A 12. kérdés így hangzott: Ön szerint melyek azok a területek és értékrendek, amelyek terén a női vadászok máshogyan gondolkodnak, mint a férfiak? A kérdésre beérkezett válaszokat felsorolás útján teszem közzé, mert nem voltak előre választási lehetőségek megadva, hanem megkértem a kitöltőket, hogy írják le röviden a saját gondolataikat. A közel azonos válaszokat egyformának tekintettem, mert tartalmi különbség nem, csak fogalmazási eltérések voltak közöttük. A következő eredmények születtek:

- Mennyiségi elejtés
- A vadászat célja, etikája, gyakorlata/kultúrája
- Trófeaközpontúság, precízység
- Hölgy hivatásos vadász ismerőseim lényegesen precízebben és pontosabban teljesítik feladataikat a férfiakkal szemben, de ugyanakkor a szakma vagy sport iránti elhivatottság és tudás független a nemektől.
- Tilalmak szigorúbb betartása
- Vadászati kultúra fenntartása, trófeaközpontú vadászat
- Természetjárás
- Az állat jóléte, humánus bánásmód
- Lelkiismeretesebbek, kevésbé siker orientáltak
- Valószínűleg együttérzőbbek az elejtett állattal, ezért talán megfontoltabbak
- Empatikusabbak
- Borjú, gida szelekció
- Nem gondolkodnak máshogyan, mind a kétféle nem élvezi a gyilkolást, és Isten szerepét
- Szerintem nem feltétlen gondolják máshogy
- Sportszerűség, vad kímélete
- Fogalmam sincs mit gondolnak másként a nők. Ha tudnám, valószínűleg már Nobel-díjat kaptam volna.
- NA
- Nem tudok ilyenről.
- Elejtett vadak meggyilkolási módja

- Empátia
- Szerintem kevésbé a dicsőség a fő motivációjuk, így szerintem szabálykövetőbbek is, mivel nem a trófea lebeg a szemük előtt legfőképp, ezért talán kevésbé hajlamosak áthágni a szabályokat a cél elérése érdekében.
- Nem tudom, mert nincs női vadász ismerősöm.
- Szaporulat elejtése
- Erre tippelni sem tudok
- Előbb a minőség aztán a mennyiség
- A nők csak azért vadásznak, hogy elismerést vívjanak ki mások szemében
- A mennyiség nem érdekli őket, kevesebb vadat ejtenek
- Ebben a szerepben magabiztosnak érzik magukat

Az értékrendek tekintetében, amelyeket egy női, illetve egy férfi vadász felállít saját maga által, már többféle különbséget tapasztalhatunk. Ez sem kifejezetten nemtől függő dolog, hanem inkább személyiségtől és lehetőségtől. A nők esetében akadnak óriási természet tisztelők, akik minden írott és íratlan törvényt betartanak, és akadnak olyanok is (ugyanúgy a férfiak között is), akik még az írott szabályokat minden esetben tartják mérvadónak sajnos. A magam részéről azt gondolom, hogy elsősorban az értékrend tekintetében az lehet a jellemző különbség a férfiakhoz képest, hogy nagy fontosságot tulajdonítanak annak, hogy a gyerekek nevelése is olyan nézetek szerint történjen, amely előtérbe helyezi a vadászat és a vadgazdálkodás fontosságát.

13. Kérdés: „Mit gondol, hogyan vélekednek az emberek a vadászó nőkről?”

Mit gondol, hogyan vélekednek az emberek a vadászó nőkről? Ez volt a felmérés utolsó előtti kérdése. Ez a kérdés tükrözi véleményem szerint leginkább az egész vizsgálat lényegi eredményét, mert sokféle nézőpontot mutat be, és minden esetben egyéni véleményeket tükröznek.

- Nem nézik őket jó szemmel
- Izgalmas
- Alapvetően pozitívan
- Nyilván furcsán néznek rájuk
- Általában elfogadók

- Mivel a vadászat sokáig a férfiak sportja volt, és Magyarországon csak az utóbbi pár tíz évben hódított teret a vadászat a nőknél, így úgy gondolom, hogy a vadásztársadalom nehezen fogadja be őket emiatt.
- Ahogyan a férfi vadászokat sem szeretik...
- Szerintem alaptalanul lenézik őket
- Alapvetően pozitívan
- Hogy barbár, önző állatgyilkosok, néha pedig vagány, belevaló nő
- Aki elfogadja, nem tesz különbséget, aki "sötétzöld", az meg plusz egy indokként hozza fel
- Meglepőnek és szokatlanak találják
- Nem veszik komolyra
- Változó, van negatív és pozitív is
- Akinek van érzelmi intelligenciája, az elítéli az ilyesmi fajta felesleges "sportot"
- Társadalmilag szerintem alapvetően el vannak ítélve a vadászok. Nőként pedig főleg mert 'férfias' szakmának van tartva a vadászat. Viszont véleményem szerint a női vadászok ugyanolyan kiválóan tudnak teljesíteni és helytállni
- Furcsállják
- Furcsán néznek rájuk. Nem értik, hogy ez az archaikus gyökerekhez visszanyúló tevékenység, amely eredendően veszélyes férfimunka volt, a férfiúi rátermettség próbája, és amely végsősoron elválaszthatatlan az öléstől, mint cselekménytől, miért válik vonzóvá egy nő számára?
- Erős, domináns személyiségek
- Az átlag laikus ugyanúgy, mint a vadászó férfiokról, tehát rosszul. A gyakorló vadászok az esték többségében pozitívan.
- Elítéli a többség
- Ritka, mint a fehér holló.
- Szerintem alábecsülik őket.
- Általában szokatlannak tartják
- Különcnek, férfiasnak tartják őket. Esetleg értetlenül állnak hozzájuk.
- Elítélik őket, mert nem férfiak
- Nem mindenki vélekedik elismerően
- Hiába vadásznak, attól még nők maradnak

- Nincs jelentősége a nemnek vadászok között
- Sokan kiváló teljesítményt nyújtanak, jobbat, mint némely férfi

14. **Kérdés:** „Összességében mi a véleménye a nők vadászatban betöltött szerepéről? Értékelje a fontosságát az adott skálán!”

Végül pedig az utolsó kérdés azt taglalta, hogy összességében mi a véleménye a nők vadászatban betöltött szerepéről? Értékelje a fontosságát az adott skálán! A 18. ábra mutatja be a válaszokat szemléletesen.

18. ábra: A nők vadászatban betöltött szerepének fontossága a válaszadók véleménye szerint (forrás: saját szerkesztés)

Az erre a kérdésre a beérkezett válaszok alapján egyértelműen kijelenthető az, hogy senki sem gondolja úgy, hogy egyáltalán nincs jelentősége annak a ténynek, hogy a nők is kiveszik a részüket a vadászati és vadgazdálkodási tevékenységekből. A kettes, vagyis a kis jelentőséget tulajdonítók aránya magas, hiszen 19 fő, azaz 37,25% gondolja ezt. A közepes értékelési kategóriát jelölték meg a legtöbben (21 fő, 41,17%), amely véleményem szerint azt jelenti, hogy közepes jelentőséget tulajdonítanak általában az emberek a nők vadászatban betöltött szerepének.

Ez talán abból is adódhat, hogy azok a személyek, akik nincsenek teljes mértékben tisztában ennek a tevékenység jelentőségével, és nem vadásznak, azaz tapasztalatokkal sem rendelkeznek, ők sem alá, sem pedig túlbecsülni nem szeretnék a női vadászok jelentőségét. A hozzáértő személyek pedig szintén a közepes jelentőséget tartják mérvadónak, hiszen sem elhanyagolható, sem pedig kiemelkedő szereppel rendelkezőknek nem tulajdonítják a nők vadásztársadalom belül szerepét. A jelentős szerepet, vagyis a négyes kategóriát 8-an jelölték meg (15,6%), míg végül a kiemelkedő szerepüket mindössze csak hárman gondolták mérvadónak. Ez 5,81 százalékot jelent.

5. Következtetések és javaslatok

A következtetések és javaslatok fejezetben szeretném az összegzett eredmények alapján megtenni azokat a megállapításokat, amelyek véleményem szerint helytállóak és tükrözik a téma kapcsán általánosságban elmondható tényeket. Először is megállapítható az, hogy a nők már szinte a kezdetektől fogva jelen vannak a vadászati tevékenységben és a szerepük az idő előrehaladtával egyre jelentősebb.

Nemcsak a vadászó nők száma emelkedik, hanem ezáltal vadgazdálkodási tevékenységből is egyre aktívabban veszik ki a részüket. Ez azt gondolom, hogy azon felismerésnek lehet az eredménye, hogy egyre többen gondolják úgy, hogy a vadászat egyben természetvédelem is, és a járulékos tevékenységekkel, mint a vadak etetésével, védelmével, az élőhelyek megőrzésével aktívan ki tudják venni a részüket nem csak a vadgazdálkodásból, hanem a természetvédelemből is.

Ilyen módon többet tudnak tenni az ügy érdekében, mint más, kevésbé aktív természetvédelmi aktivitási formulákkal. A vadászaton belül a nők megítélése egy összetett folyamat eredménye, hiszen különböző véleménnyel vannak róluk az aktívan vadászó és a nem vadászó személyek. Nyilvánvalóan magát a témakört is más módon közelíti meg ez a két csoport.

Azok, akik elítélik a vadászatot és annak minden formáját, nemtől függetlenül negatív véleményt fognak alkotni ennek a nemes sportnak az űzőiről. Megint máshogy gondolkodnak azok, akik kiveszik belőle a részüket, hiszen ők a személyes tapasztalatok és a témával rendelkező szélesebb körű ismereteik alapján máshogyan tudják értékelni a nők szerepét.

A beérkezett válaszok, valamint a témakörben történő személyes beszélgetéseink alapján kijelenthetem azt, hogy senki sem gondolja úgy, hogy a nők jelenléte ebben a sportban nem bír jelentőséggel. Kisebb-nagyobb jelentőséget mindenki tulajdonít nekik, és általában a vélemények legtöbbször alapján az a megállapítás tehető, hogy szerves részét képezik a vadásztársadalomnak. Aktív tevékenységükkel hozzájárulnak annak kitűzött céljainak megvalósításához.

A vadászaton belül a nőknek a vélemények szerint hasonló elérendő céljaik vannak és ugyanazokat a célkitűzéseket valósítják meg, amelyeket a férfiak. Nyilvánvalóan ezt sok tényező befolyásolja, úgy, mint az anyagi lehetőségek, a kapcsolatrendszer, az egyéni

elképzelések, valamint a lehetőségek és a rendelkezésre álló szabadidő is nagymértékben befolyásolja ezt.

Az emberek véleménye megoszlik a vadászatban betöltött szerepükről, de elítélni csak azok a személyek ítélik el őket, akik általánosságban a vadászati tevékenységet is. Megállapítható az, hogy nagyon jó véleménnyel vannak a vadászathoz való hozzáállásukról és a felkészültségükről is.

Végezetül javaslatként nem igazán lehet semmi olyan érdemi megállapítást tenni, amely nagymértékben befolyásolná a megítélésüket. Ezt azért gondolom így, mert az emberek magát a vadászati és vadgazdálkodási tevékenységet véleményezik, és nem kötik ezt külön nemhez. Nyilvánvalóan a médiában való gyakoribb megjelenésük és a köztudat formálása segíthetne abban, hogy még inkább elfogadott legyen vadászat, és ezen belül a nők jelenléte is.

6. Összegzés

Dolgozatom megírásakor azt tűztem ki célul maga elé, hogy felmérjem a nők vadászatban betöltött szerepének jelentőségét. Ennek megvalósításához szekunder vizsgálatban egy viszonylag átfogó szakirodalmi elemzést készítettem el. Ebben kitérek a statisztikai adatokra, és ezáltal betekintést nyerhetünk abba, hogy konkrétan mennyi regisztrált vadászó nő van a nyilvántartásban.

Ahhoz, hogy átfogó képet tudjunk alkotni a témáról, igyekeztem egy rövid történelmi összefoglalást is elkészíteni, amelyben az idők folyamán mutattam be a nők vadászatban betöltött szerepének változásait, illetve a jelenlegi helyzet kialakulásának az előzményeit. Kitérek a híresebb vadászó nőkre, és az elért eredményeikre is.

Egy primer vizsgálat keretében kérdőíves felmérést készítettem el, amelyet interneten keresztül terjesztettem. A felmérés 14 kérdésből állt, amely mindegyike azt vizsgálta, hogy vajon milyen véleménnyel vannak az emberek a vadászó nőkről, illetve a vadászatban és vadgazdálkodásban betöltött szerepükről. A kérdőívet 51 fő töltötte ki.

A válaszaik elemzésével általánosságban lehetett egy viszonylag reprezentatív képet felállítani arról, hogy mit is gondolnak az emberek a mindennapokban erről a témáról. Az eredmények és értékelésük fejezetben a kérdőív válaszait sorban, külön kérdésenként mind szövegesen, mind pedig grafikus ábrázolással is kielemeztem. Az elemzés során megszületett eredményekre igyekeztem véleményem, valamint a tények alapján a logikus és átfogó magyarázatokat találni.

A következtetések és javaslatok fejezetben összefoglaltam a vizsgálatokat, levontam a megfelelő konzekvenciákat, és megpróbáltam javaslatot tenni az elfogadottság növelésére. A dolgozat elkészítése során igyekeztem mindig pártatlanul és függetlenül tekinteni a kapott eredményekre, és ennek eredményeként sikerült elkészítenem a munkámat.

Bízom abban, hogy sikerült egy átfogó, részleteiben is érdekes, olvasmányos munkát elkészítenem, amely a laikusok által is érthető módon mutatta be a vizsgált témakört.

Irodalomjegyzék

1. Andrew M. (2022): How many hunters in the USA. <https://huntingmark.com/hunting-statistics/> (letöltve: 2022.10.01)
2. Agrároidal.hu (2022): Te is szeretnél vadászni? Megmutatjuk, hogy mit kell tenned hozzá! <https://www.agraroldal.hu/hogyan-lehetsz-vadasz.html> (letöltve: 2022.10.01)
3. Bozóki L. (2012): Dianák. <http://bozoki-laszlo.hu/dianak/> (letöltve: 2022.10.01)
4. Bruno H. (2013): A vadászat kézikönyve. Saxum Kiadó Kft. ISBN:9789632482118
5. Gellér T. (2019): Rekordok – Gímszarvas. Nimród, 107. évfolyam, 9.szám
6. Heltay I. (2001): Vadásziskola. Mezőgazda Lap- és Könyvkiadó Kft. ISBN: 9789630399456
7. Ismeretlen szerző (1934): Megalakul a női vadászok egyesülete. Az Est. című újság, 1934. 08.25
8. Ismeretlen szerző (2003): Hús megyei” Diána" tanácskozott. Fejér Megyei Hírlap, 2003
9. Izsákné Simon A. (2021): Női vadászok, vadászholgyek. https://vadaszerdo.blog.hu/2021/03/07/noi_vadaszok_vadaszholgyek (letöltve: 2022.10.01)
10. Kékessy L. (1925): A magyar vadász kézikönyve. Atheneum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 128pp. ISBN: 9786156385284
11. Korecz M. (2022): Így változott a vadászat az elmúlt 10, illetve 60 évben. De vajon a technika beleszolt-e ebbe? <https://www.vadasz-blog.hu/2022/02/01/igy-valtozott-a-vadaszat-az-elmult-10-illetve-60-evben-de-vajon-a-technika-beleszolt-e-ebbe/> (letöltve: 2022.10.01)
12. Közterkep.hu (2019): Szarvasbika. <https://www.kozterkep.hu/38764/szarvasbika> (letöltve: 2022.10.01)
13. Nagy Á. (2013): Tízéves a Diana Vadászholgy Klub. Magyar Nemzet-Erdőkerülő.
14. Pák D. (1829): Vadászattudomány I-II. Magyar Kirányi Egyetem, Buda ISBN:9786156189585
15. Haas R., Watson, J., Buonasera T., Southon, J., Chen, J. C., Noe, S., Smith, K., Llave, C. V., Eerkins, J. and Parker, G. 2021. Female hunters of the early Americas. Science

- Advances 6: eabd0310Vadaszatedegylet.hu (2021): Igaly Diána 1965-2021. <https://vadaszatedegylet.hu/hirek/igaly-diana-1965-2021> (letöltve: 2022.10.01)
16. Seattletimes.com (2017): Wyoming Department: Thousands more woman hunting since 2008. <https://www.seattletimes.com/nation-world/wyoming-department-thousands-more-women-hunting-since-2008/> (letöltve: 2023.03.19)
17. Vollner J. (2003): Egy szarvasbika lődíja három-hat millió Ft. Budapesti nap, 2003.
18. Wikipédia, (2019): https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Diane_de_Versailles_Leochares_2.jpg (letöltve: 2022.10.01)
19. Vadasztanfolyam.hu (2019): Vadász-számláló <https://vadasztanfolyam.hu/vadasz-szamlalo/> (letöltve: 2023.03.19)
20. Hirado.hu (2015): Egyre több magyar nő vadászik – szerintük nem csak elhalt állatok és vér. <https://hirado.hu/2015/10/17/egyre-tobb-magyar-no-vadaszik-szerintuk-nem-csak-elhalt-allatok-es-ver/> (letöltve: 2023.03.19)
21. Magyarhirlap.hu (2022): Ismét népszerű a magyarországi vadászat. <https://www.magyarhirlap.hu/kronika/20220824-ismet-nepszeru-a-magyarorszagi-vadaszat> (letöltve: 2023.03.19)
22. omvk.hu (2018): Vadászati kultúra, velünk élő vadász hagyományok. <https://www.omvk.hu/hir/vadaszati-kultura-velunk-elo-vadaszhagyomanyok> (letöltve: 2023.03.19)
23. Macdonald, D., Service K. (2007): Key Topics in Conservation Biology 2. Blackwell Publishing. ISBN:9780470658758
24. Byrd, E., Lee, J., Widmar, N. (2017): Perceptions of Hunting and Hunters by U.S. Respondents. Animals, 7(12), 83. <https://doi.org/10.3390/ani7110083>

Ábrajegyzék

1. ábra: A női vadászok aránya az Amerikai Egyesült Államokban (forrás: Andrew, 2022).....	5
2. ábra: A hazai vadászok számának alakulása az elmúlt évtizedekben (forrás: Korecz, 2022).....	6
3. ábra: Diana, a vadászat istennője (forrás: Wikipédia, 2019)	8
4. ábra: A világrekord gímszarvas, és az esemény emléktáblája (forrás: kozterkep.hu).....	11
5. ábra: Igaly Diána (forrás: vadaszativedegylet.hu)	12
6. ábra: A válaszadók nem szerinti megoszlása (forrás: saját szerkesztés).....	15
7. ábra: A válaszadók kor szerinti megoszlása (forrás: saját szerkesztés).....	16
8. ábra: A válaszadók nemek közti megoszlása korcsoportonként (forrás: saját szerkesztés)	17
9. ábra: A válaszadók vadászati aktivitás szerinti megoszlása (forrás: saját szerkesztés).....	18
10. ábra: A válaszadók vadászattal eltöltött éveinek száma szerinti megoszlása (forrás: saját szerkesztés).....	20
11. ábra: A válaszadók szerint a női vadászok aránya a hazai vadászok között (forrás: saját szerkesztés)	21
12. ábra: A válaszadók szerint a nők vadásszá válásának lehetséges okai (forrás: saját szerkesztés).....	22
13. ábra: A nők vadászati céljai a válaszadók szerint (forrás: saját szerkesztés)	24
14. ábra: A vadászó nők felkészültsége a válaszadók véleménye szerint (forrás: saját szerkesztés).....	26
15. ábra: A nők megítélése a vadásztársadalmon belül (forrás: saját szerkesztés)	27
16. ábra: A női és férfi vadászok között fennálló ellentétek a válaszadók véleménye szerint (forrás: saját szerkesztés)	29
17. ábra: A nők hozzáállása a vadászathoz a válaszadók véleménye szerint (forrás: saját szerkesztés) .	30
18. ábra: A nők vadászatban betöltött szerepének fontossága a válaszadók véleménye szerint (forrás: saját szerkesztés)	35

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: VÁRALLYAY TEODÓRA FIDUA
A Hallgató Neptun kódja: HUMRON
A dolgozat címe: A NÖK MEGÍTÉLÉSE A VADÁSZATBAN
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: VADGAZDALKODÁSI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI INTÉZET

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év 04 hó 21 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

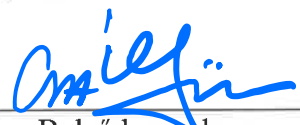
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A VÁRALLYAY TEODORA (név) (hallgató Neptun azonosítója: HUMR8N)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfólió¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védelemre
javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Gödöllő év 2023.04 hó 24. nap

Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.